

עומקא דפרשה

תרו"מ בפירות

הפרשת הטוב

תרו"מ בעו"ב ובעו"מ

הפרשה כשאנו אוכל

פירות שיצאו לחו"ל

חיוב תרו"מ מה"ת

פר' קרח - בעניני הפרשת תרו"מ

בס"ד ערב ש"ק א' דר"ח תמוז תשע"ז

חיוב תרו"מ בפירות שיצאו לחו"ל

הרב אברהם לוי - ר"ב ע"ד יוסף הי'

לפני כמה שנים בהיותי בזמן קבלת התורה בק"ק מקור חיים סאו פאלו - ברזיל, באמצע לימוד התיקון השייך לחג השבועות, ניגשו אלי הגבאים בשאלה, שקיבלו כמה קופסאות של תמרים טריים מא"י שלא הופרשו מהם תרו"מ, ועניתי בס"ד דכיון שבאו לחו"ל לאחר שמרחו אותם בא"י כדי לאוכלם בא"י ולא ע"מ להוציאם לחו"ל, פשוט הוא שיש לעשרם עם ברכה, וממילא יש לשומרם עד לאחר החג ולעשרם עם ברכה.

אולם לאחר מכן ניגש אלי ידידי ראש הכולל שליט"א וטען לפי המובא בספר הכשרות שזהו דין מפורש בשו"ע יו"ד סי' שלא סעי' י"ב שהעתיק את לשון הרמב"ם וז"ל: פירות א"י שיצאו חוצה לארץ, פטורים מתרומות ומעשרות. עכ"ל. וא"כ משמע להדיא מזה שלא חילק השו"ע בין אם נתמרחו ע"ד לאוכלם בא"י או ע"ד לאוכלם בחו"ל, משמע דבכל גוונא פטורים הם ממעשרות והיינו דגם אם נתמרחו ע"ד לאוכלם בא"י, פטורים הם מתרו"מ.

אכן, באמת מצאנו בספרי הפוסקים דעות לכאן ולכאן, שישנם פוסקים דס"ל לגמרי כפשוטו לשון השו"ע הנ"ד שבכל אופן פטור מתרו"מ, ויש פוסקים ובראשם מרן החזו"א שאם נתמרחו בא"י בכל אופן חייבים בתרו"מ, אפילו אם נתמרחו ע"ד להוציאם לחו"ל. ויש אומרים דחילוק בין שנתמרחו לאוכלם בארץ או להוציאם לחו"ל, דאם נתמרחו ע"ד לאוכלם בארץ חייבים בתרו"מ, ואם נתמרחו ע"ד להוציאם לחו"ל פטורים מתרו"מ. ונבאר בס"ד את ג' השיטות:

א) השיטה הראשונה היא דעת הרמב"ם שהביאו השו"ע הנ"ל שפירות א"י שיצאו מא"י לחו"ל פטורים מתרו"מ, ולא חילק הר"מ בין אם הם פירות שנתמרחו בא"י או לא, ובכל אופן הם פטורים מתרו"מ, וכך פסק הב"ח בסוף סי' שלא, ובטעם הדבר כ' שם הב"ח דנלמד מדרשה דכתיב "אשר אני מביא אתכם שמה, שמה" (-בא"י) אתם חייבים בתרו"מ, ובחזו"ל אתם פטורים, וכ' מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל בספרו החשוב מעדני ארץ (תרומות דף ט ע"ג), שמפשוט דברי רבינו הרמב"ם משמע כמו שלמד הב"ח, שאף אם יצאו הפירות לאחר שנתמרחו בא"י פטורים הם מתרו"מ, וכך הבין מרן הב"י בכס"מ שם את פשוטו לשון הרמב"ם בהל' תרומה הכ"ב, יעו"ש.

ב) השיטה השנייה היא דעת המשנה למלך שם שכתב לחדש בדעת הר"מ, שגם לדעתו אם מירח הפירות בא"י, אע"פ שיצאו אח"כ לחו"ל חייבים בתרו"מ, דכיון שהתחייבו בא"י בתרו"מ, תו לא פקע חיובא מינייהו. ותנא דמסייעא ליה הוא רבינו הרדב"ז (שם על הר"מ), וכ"כ בשו"ת המבי"ט ח"ב (סי' קצא), וכ"ה בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג (סי' קכז) וכדיעה זו פוסק מרן החזו"א בספרו עמ"ס דמאי סי' טו אות ד' וז"ל: שמעתי מצדדים לפטור פירות א"י שיצאו לחו"ל דס"ל שפירות שיצאו לחו"ל פטורים, וזה אינו כלום שהרי אנו נוהגים היתר בפירות חו"ל שנכנסו לארץ אחר גמר מלאכתם, וכו' א"כ ה"ה לאיפכא וכ"כ המשנה למלך. עכ"ל. וכך הכריע מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א והופץ כרוז מיוחד ומכתב מיוחד שמסתיים בכך שזכות תרומות ומעשרות תעמוד למזהיר ולנזהר לחיים, כמאמר חז"ל שבזכות מעשרות ישראל חיים (בר" פ"א).

ג) והשיטה השלישית היא דעת הגאון מקרלין בשו"ת שאילת דוד, ומרן הגאון רש"ז אויערבך זצוק"ל במעדני ארץ (הל' תרומות דף מי ע"ב), שכל שהמירוח בא"י נעשה על דעת להוציא הפירות לחו"ל, פטורים מתרומות ומעשרות. [וס"ל דאם חשב בשעת מירוח להוציאם לחו"ל שפיר מצינן למימר דהוי כאילו בתחילה לא חל עליהם איסור טבל כלל, אלא כל זמן שהם בארץ רובץ עליהם עדין איסור טבל, אולם לאחר שמתקיימת מחשבתו בפועל והוציאם לחו"ל פקע מהם איסור טבל מעיקרא].

והיא דעת מרן הגאון רבי עובדיה יוסף בספרו חזו"ע על תרו"מ (מד), שמחלק אם היה בדעתו בשעת מירוח לאוכלם בארץ או בחו"ל, דאם היה דעתו בשעת מירוח לאוכלם בארץ חייבים הם

המשך בעמ' 4

הפרשת תרומה כשאין כוונה לאכול מהפירות

הרב יעקב הילדסהיים

יש נידון האם יש מצוה להפריש תרומה כאשר האדם אינו רוצה לאכול מהפירות. רש"י בגיטין (דף מז ע"ב ד"ה מדאורייתא), כתב לגבי מצוות ביכורים, וז"ל, וכיון דביכורים מצוה דרמיא עליה היא וכו', מיחייב ליקח ולהביא, ולא דמי למעשר וכו', לא מיחייב לעשר על חלקו של עובד כוכבים, דמעשר טביל ואסר ליה באכילה ולא מצוה דרמיא עליה היא אא"כ אוכלן או מוכרן דקא משתרי ליה וכו', עכ"ל. האחרונים (חמד"ש יו"ד סי' לו, חת"ס גיטין שם, מנח"ח מ' רפד) למדו מרש"י שאם אין האדם מעוניין לאכול או למכור את הפירות, לא מוטלת עליו המצוה להפריש תרומה, וכ"כ המג"א סי' ח' סק"ד.

אבל הט"ז (יו"ד סי' א' סק"ז) כתב וז"ל, אבל בהפרשת תרומה הוה עיקר הברכה על מצות הפרשה, לא על איסור אכילת טבל, שהרי מצות הפרשה חיוב עליו אפילו אם אינו רוצה לאכול מן התבואה עדיין וכו', עכ"ל. הרי שקיים חיוב אף שעדיין אינו רוצה לאכול.

ובפשט דבריו נראה שכוונתו שגם אם אין כוונתו לאכול יש בהפרשה מצוות מתנות כהונה, וכן בזמן ביעור מעשרות יש חיוב הפרשה אף שאין רצונו לאכול. והעיר הגרעק"א על הט"ז (ביחודשויו על השו"ע שם), וז"ל, לא מצאתי זה, דבפשוטו הוא רק כשרוצה לאוכלו עד שהפריש תרומה וכו', עכ"ל.

השפת אמת (פסחים דף ט ע"א) כתב שבתוס' ר"ד בקידושין (נ"ח ב) משמע כט"ז. ולענין יתכן שנחלקו בזה תירוצי תוס' ראש השנה (דף ד ע"א ד"ה מעשרות), עיי"ש.

בביאור המחלוקת י"ל דהנה קיימת מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בגדר מצוות תרומה. הרמב"ם בשה"מ (ע' קכו) מנה מצוה אחת בהפרשת תרומה, ואילו הרמב"ן בשה"מ (שורש יב אות ג) כתב שלגבי דברים הטובלים כגון תרומה וחלה ישנם שתי מצוות, מצות הפרשה שהיא התרת הטבל, ומצות הנתינה לכהן.

ונראה יסוד מחלוקתם נעוץ בזה שלרמב"ם ההפרשה היא אך ורק לצורך נתינה, והגם שבזה מתיר את הטבל, מ"מ כל זה בא רק לצורך הנתינה לכהן. ואילו לרמב"ן יש בהפרשה מצוה גם ללא מצוות נתינה, שהתורה החילה איסור על הפירות עד שיפרישו בהם לה, ואח"כ ציוותה שיתנו את ההפרשה לכהן.

עפ"ז נראה גם ביאור המחלוקת דלעיל, לתוס' ר"ד ולט"ז הסוברים שקיים חיוב הפרשה גם אם אינו רוצה לאכול עדיין, מצות ההפרשה היא לצורך נתינה, א"כ גם כשאנו רוצה לאכול מ"מ מקיים מצות מתנות כהונה כיון שמזכה את הכהן בפירות תרומה שזה עיקר ענין תרומה. ואילו לרש"י הסובר שאין חיוב הפרשה כל עוד אין רצונו לאכול, יש שתי מצוות, הפרשה ונתינה. כלומר חוץ מהנתינה לכהן יש מצוה בעצם ההפרשה, להתיר הטבל באכילה. לכן בהפרשה גרידא כשאנו רוצה לאכול, ליכא מצוה כלל.

והנה, בספר אתון דאורייתא (כלל ב) חקר באיסור תרומה לזר, אם הוא איסור חדש שנתחדש ע"י ההפרשה, או שמא איסור טבל שבו במקומו עומד, שהתרומה התירה איסור טבל שבה לכהן אבל לא לזר. וראיה לכך שהרי עונש שניהם שוה, והוא במיתה בידי שמים, ומזה נראה קצת שאיסור תרומה לזר הוא מטעם טבל ובהמשך כתב, וז"ל, דעת רש"י ביבמות (פו ע"א) דטבל אסור מפני עירוב תרומה שבו, והתוס' הקשו עליו שם דא"כ היה ראוי שיהיה טבל מותר לכהן, כיון שתרומה מותרת לו, עכ"ל. עיי"ש שישב את שיטת רש"י, דטבל היינו כמו קדשים קודם זריקה והקטרה, דהוי הכל לגבוה ואח"כ הכהנים משלחן גבוה קא זכו. עכ"ל.

כלומר, הספק הוא האם בהפרשת תרומה יש יצירה חדשה של תרומה, שעד עתה היה זה טבל, וכעת חדל להיות שם טבל על כל הפירות אלא חל על חלק מהפירות שם תרומה ועי"ז התיר את שאר הפירות ועשאם חולין, או דלמא אין כאן יצירה חדשה אלא מעין בירור,

המשך בעמ' 4

לע"נ מו"ר הגאון הגדול רבי ראובן פיין זצוק"ל מח"ס "בין המשפתיים"

ומראשי ישיבת אור התורה ובית מאיר בב"ב וישיבת תורה ודעת בארה"ב • נלב"ע כ"ה סיון ת.נ.צ.ב.ה.

המינים החיבים בתרו"מ מה"ת

הרב מאיר מנדלסון

א כל מינים מה"ת חוץ מירקות - שיטת הרמב"ם (תרומות ב, א- ו, מעשר א, ט, ומע"ש א ג) כל אוכל שגידוליו מן הארץ [ונשמר] בין תבואה וקטניות ובין כל פרות האילן [חוץ מכמה דברים שאינם מאכל רוב האדם] חיבים בתרו"מ מה"ת. ומשאי"כ יקות חיבין מדברנן. והמנ"ח (שצ"ה) מביא שהרמב"ם סמך על הספרי. והכס"מ מדייק ששיטת הרמב"ם מה"ת על כל המינים, ואע"פ שכתוב "דגן תירוש ויצהר" סובר הרמב"ם דלא דווקא, אלא ה"ה לכל דמדי להו. והמקדש דוד (סי' נו ד"ה והנה) כתב שדווקא ירק שלא מכניסים לקיום נחשבים ירק, משאי"כ שומין ובצלים שמכניסים לקיום הם כמו פירות. ולפי השיטות שפירות האילן חיבים בתרו"מ מה"ת, גם השומין והבצלים חיבים מה"ת,

ב דגן תירוש ויצהר מה"ת - שיטת הרבה ראשונים, והם רש"י בהרבה מקומות, ותוס' (ר"ה י"ב ד"ה תנא, ובב"מ פ"ח. ועוד מקומות) ותוס' ר"ד (ר"ה שם) שאפי' כל פירות הפרשת תרו"מ דרבנן חוץ מה' מיני דגן תירוש ויצהר שהם דאורייתא והפוסקים מהספרי הנ"ל הם אסמכתות, וכן דעת הראב"ד (מעשר א, ט- מעש' א, ג) שחולק על הרמב"ם הנ"ל. וכן דעת הר"ש (מעשרות פ"א, א' ובת"כ בחוקותי פ' י"ב) והרמב"ן (דבר' י"ד, כ"ב) שאין מין אחר בעולם שחייב מה"ת בתרו"מ, וכתב שזיהר בזה שטעו בו מגדולי המחברים. וכן הריטב"א והר"ן (ר"ה י"ב), וכן משמע מהחינוך (שצ"ה ד"ה ואמר).

ג אם זיתים וענבים מה"ת - שיטת הרמב"ן (שם ובב"מ פ"ח) ורבינו יונה (ברכות מא): לא זו בלבד שרק דגן תירוש ויצהר חיבים מה"ת, אלא אפי' ענבים וזיתים שמהם מייצרים את התירוש והיצהר פטורים מתרו"מ מה"ת. אולם רש"י, ותוס' (ב"מ פ"ח: ד"ה כי, עפ"י הטו"א ר"ה טו. ד"ה מעשר) כתבו, מתי זיתים וענבים מדרבנן דווקא כשחושב לדרכם לעשות מהן יין ושמן, אבל כשדעתו לאלכל חיבים מה"ת בתרו"מ. והחכמ"א בשערי צדק (פ"ב בבית אדם א') כתב שלא ראה אף מן הפוסקים שפסק כהרמב"ן, ומביא רש"י ותוס' הנ"ל והשיט"מ בשם הריטב"א - שזיתים וענבים חיבים בתרו"מ, ועיי"ש שהקשה על הרמב"ן מהמשנה בתרומות (א, ט) תורמין שמן על זיתים ויין על ענבים, ואם זיתים וענבים פטורים הלא תורם מהחיוב על הפטור.

ד ז' מינים - השיטה מקובצת והריטב"א (ב"מ פח: מביאים בשם הראב"ד שכל ז' המינים שהם חיבים בכורים בתרו"מ [מה"ת] דגמר ראשית ראשית, כתוב בראשית כל פרי האדמה, וכתוב בראשית דגן תירוש ויצהר. והמנ"ח (שצ"ה, א') מקשה לכא' הראב"ד סבר דגן תירוש ויצהר הם מדאורייתא, ומתיר שאולי חזר בו או שיש שתי ראב"ד הן, ע"כ, ונ"ל לתרץ הקושיא שהראב"ד חזר וסובר שחייב על כל המינים, או לכה"פ ז' מינים רק לא מקבל מיתה, כמו שמביא הכפתור ופרח (ספ"ג, א), וז"ל כתוב הראב"ד... ואומר אני שאין חיבין מיתה אלא על תרומות דגן תירוש ויצהר ועל הטבל שבהן, אבל שאר מינין תרומה נוהגת בהן, וכן על מעשרות, עכ"ל, למעשה יש עוד כמה ראשונים שסוברים שז' מינים הם מה"ת. והם ר' יהונתן (עירובין ח. בדפי הרי"ף) והרי"ף (הו"ד בשיטמ"ק נדרים נה. ד"ה לאתויי) ושו"ת הרדב"ז (א, תקס"ג).

ה חילוק בין תרו"מ למעשרות - הראב"ד (ת"כ בחוקותי פ"ב) בשם י"א, ובר"ש משאנץ (שם) מחלקים בין תרומה גדולה לשאר מעשרות, דתרומה גדולה חיובה מה"ת, רק דגן תירוש ויצהר, כי זה מש"כ בתורה, משאי"כ שאר מעשרות חיב מהתורה, אף בכל פירות האילן וכל מיני זרעים המפורטים בת"כ, כי יש ריבוי מ"וכל מעשר", ובמשנה תורה נמי כתיב "עשר את כל תבואת זרעך", אפי' תבואה וזרעים, אבל ירקות לא, שהם מדרבנן.

ו חילוק בין תרו"מ למעשר שני - שיטת הסמ"ג (עשין קלו, קסא) והיראים (קמז) ורבינו הלל (ת"כ בחוקותי פ"ב) מחלקים בין תרו"מ למעשרות, שבתרו"מ חיבים מה"ת דגן תירוש ויצהר, משאי"כ מעשר שני אפילו ירקות חיבות מהתורה, ומביא מקור מהספרי (פר' ראה פיסקתא נב). וע"ע במשנה למלך (מע"ש א, יב) שאין כן דעת כל הפוסקים שסתמו ולא חילקו בזה. וע"ע בטורי אבן (ר"ה טו): מה שמקשה על שיטה זו, וע"ע בתוספת רא"ם על היראים אות ו' באריכות על שיטה זו. והריטב"א (ב"מ פח: דפוס הקדום ד"ה רבי ינאי) לומד הפוך - במעשר שני דלא חמור כולו האי לא אמרינן דחייב בשאר פירות מדאורייתא, משאי"כ בשאר מעשרות דחמירי טפי אפי' בשאר פירות מחויבים לעשר [מה"ת].

ז דברים שמדברנן חל שם תרומה מה"ת - הכפתור ופרח (פ"ג) כתב בשם הראב"ד וכן העתיק הר"ש סוריליא (ריש מעשרות) שאף שאין חיוב מה"ת בשאר פירות רק דגן תירוש ויצהר, מ"מ חל עליהם שם תרומה מה"ת, ואסור לזרים אבל אין חיבים עליהם מיתה. ועיי' מה שהקשה החזו"א (שביעית ז, כד) על שיטה זו.

ח להלכה - המנ"ח (שצ"ה, א) כתב ששיטות אלו שנחלקו אבות העולם אין בידינו להכריע. השו"ע (יו"ד של"א, י"ג) פסק כהרמב"ם, כל אוכל אדם הנשמר שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה. ועיי' בט"ז שזה שיטת הרמב"ם שחייב מה"ת דלא כרש"י וראב"ד שזה דרבנן. ולהלכה הכריע החזו"א (שביעית ז, כג, כה) כדעת רוב הפוסקים שכל תרו"מ חוץ מדגן תירוש ויצהר אינם אלא מדרבנן. וגם אם הפריש המינים שהם מדרבנן אין חלים מה"ת.

תרו"מ בפירות מדאורייתא או מדרבנן

הרב ידידיה דייטש

א ר"ה דף יב. בתוד"ה תנא דרבנן האריכו להוכיח מכ"מ דחיוב תרו"מ מדאורייתא הוא רק בדגן תירוש ויצהר, ואלו בשאר פירות רק מדרבנן, והילפותא שבירוש על כל הפירות הוא אסמכתא, וכן ברייתא דאסי בן עקיבא דירקות דרבנן היינו דלירקות אין סמך מהתורה, או דאסי באמת פליג ולדידיה כל הפירות מדאורייתא. וכשיטת התוס' כ"ה שיטת רש"י בע"ב ד"ה מנא ובכמה דוכתי רוב הראשונים, אבל הרמב"ם בפ"ב מתרומות ה"א וה"ו נקט באמת דכל הפירות חיובם מדאורייתא ורק ירקות מדרבנן, ומבואר בדבריו דלא יליף לה מהילפו דהירוש' אלא במה מצינו לכל הפירות מדגן תירוש.

ב ונישוב הרמב"ם מכל הוכחות התוס' הרחיבו הרש"ס ריש מעשרות ובמרה"מ ריש הל' מעשר והאו"ש בפ"ב דתרומות והחזו"א בשביעית סי' ז' סקכ"ג, והביאם וערכם בדרך אמונה רפ"ב דתרומות, בדבמש"ק התוס' מדלק' טו: דאמרינן מעשר חרובין דרבנן, יישב זה הרמב"ם בעצמו בפ"ב ממע"ש ה"ג דפריש לה בחרובי צלמונה דגרעיי ולהכי אין חיבין מה"ת, וכן האי דברכות לו. דמעשר צלף דרבנן, יישב הכס"מ (א-ג ממע"ש) דצלף הוא רק מדרבנן מדאינו נאכל לרוב בני"א, וכן בפסחים מד. דמעשר תבלין דרבנן יישבו מדאינו אוכל בפנ"ע. וחולין קכ. דתרומה דמשקין בשאר פירות מדרבנן, התם אדרבה משמע דכל מה דהוא דרבנן מדהן משקין ולא עיקר הפרי. ודביצה ג. ודיבמות פא. ועוד מקומות שהכירו הראשונים דאמרינן דתרומה דרבנן, התם לאו משום דזה שאר פירות, אלא משום דתרומה בזה"ז דרבנן או בעציץ שאי"ז וכי"ב דהוא רק דרבנן. אלא דנשאר קשה מבכורות נד. דמפרש אמרינן דגן תירוש ויצהר הוא מדאורייתא ושאר מינין מדרבנן, ויישבנו בדוחק דנכלל בדגן כל הקטניות ובתוי"צ כל הפירות, ודאמרי שאר מינין דרבנן הכונה על ירקות.

ג והתוס' הקשו ע"ע ממכות יט: דכהן שעלתה בידו תאנה של טבל דכהן האוכלה לוקה אחת זור שתיים, וכן מדתנן בפרה פ"א מ"ג דדבילה של תרומה שנפלה למי חטאת דהאוכלה במיתה, ותיצרו דלסימנא בעלמא ונפק"מ לדאורייתא, א"נ למכת מרדות, ובמיתה היינו לקוברו בין רשעים גמורים, ובמאיירי וכן בכס"מ כתבו דמכאן מוכח כהרמב"ם, ובמקדש דוד (מעשרות א') דחה דמהגמ' במכות אין ראייה להרמב"ם, דהנה שם אמרינן דבהיתה מע"ש חוץ לחומה לוקה אף מחמתה, והנה גבי מע"ש כתב הרמב"ם בפ"ב ממע"ש ה"ה דכיון דכתוב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן תירוש ויצהר איכא תלת לאוין והאוכל שלשת חוץ לחומה לוקה שלש. וא"כ דנחלקו הלאוין על כל מין מינייהו איך אפשר לחייב על שאר פירות הא עלייהו ליכא לאו. וע"כ דגבי מע"ש חוץ לחומה אף הרמב"ם יודה לשאר הראשונים דעל שאר פירות אינו לוקה מלבד על דגן תירוש, וא"כ מה דאמרינן במכות דלוקה על התאנה משום מע"ש הרי אף להרמב"ם ע"כ דהכונה למכת מרדות. אבל במנ"ח פשיטא ליה להיפך דלהרמב"ם דהמע"ש דכל הפירות הוא מה"ת ה"נ ילקה על אכילתן חוץ לחומה, וכ"מ במאיירי והכס"מ דהוכיחו משם כהרמב"ם, וכן נקט בד"ר"א שם.

א לא שנסתפק המנ"ח יותר מזה, דדלמא אחרי דשאר פירות ילפינן מדגן תירוש וכיון דיש חילוק לאוין בדגן תירוש, ה"נ יא חילוק הלאוין בשאר מינין דבמע"ש מתרי מינין חוץ לחומה ילקה שתיים, ונשאר בצ"ע. אבל בפשוטו משמע מסתימת הרמב"ם דלא מצא חילוק הלאוין אלא בהני שלש ואילו שאר מינין אין בהם אלא לאו אחד אכולהו, ומאי"ד יש להוכיח לכאוי כהמנ"ח ודלא כהמקד"ד דעכ"פ לאו אחד מיהא איכא בשאר פירות, מדעיקר דין התרו"מ בכל הפירות הוא במה מצינו מדגן תירוש ואיך נילף מינייהו אי גרעי מינייהו דלא הוהוהו באכילה חוץ לחומה. אלא דסו"ס צ"ב צורת האיסור והילפותא וכדנתקשה המקד"ד, דאחרי דנתחלק לאוין נפרדים על דגן ועל תירוש ועל יצהר א"כ לא נאסרו מצד עצם היותם פרי אלא בשם הפרטי ואיך נילף לאו על הכלל של הפירות.

ד והנה לשיטת רוב הראשונים דחיוב התרו"מ הוא רק בדגן תירוש נחלקו הראשונים מה נכלל בתירוש. דברשי"צ, דברשי"ז ותוס' בב"מ פח: וכן לרוב הראשונים אף זיתים וענבים העומדין לאכילה הן בכלל חיוב תרו"מ מה"ת. אבל הרמב"ן בחומש (דברים יד-כב) כתב דאין חיוב בזיתים וענבים אלא משנעשה מהן יין ושמן. אבל בחידושיו בב"מ פח: חזר בו מכח הסוגיא שם וכתב דאפשר דאף הם חיבין ולא משום דהם בכלל תבואה אלא כיון שלתירוש ויצהר הן עומדין אע"פ שחישב עליהן לאכילה לא נפטרו מן המעשר. ומתבאר מדבריו דאף דמסיק ככל הראשונים דזיתים וענבים הן מה"ת, אבל אין חיובן מצד הפרי אלא מדעומדין ליין ושמן ומשאי"כ דגן דחיובו מצד הפרי שבו.

ו לפי"ז מתיישב שפיר לשיטת הרמב"ם דאף דיש חילוק לאוין במע"ש על דגן ותירוש, אבל אי"ז מוכיח דאין חיוב משום הפרי, דהא דנתחלקו הלאוין הוא משום דבדגן חיובו משום הפרי ואילו בתירוש הוא לחדש חיוב אמשקין ידידה דבשאר פירות כה"ג לא נכללו המשקין בחיוב תרו"מ וכדמוכח מחולין קכ.

ה ומענה נחזור לקושיית התוס' מבכורות נד. דשם ילפינן דאין מעשרין ממין על שאינו מינו מדכתיב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן תן חלב לזה ולזה, ופריך שני מינין בעלמא מנלן, הני דרבנן ניהו וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ולהרמב"ם יתכן לפרש הגמרא דלא אתינן למימר דכל עיקר חיובם דשאר מינין הוא מדרבנן דלעולם יש בהו חיוב דאורייתא מצד שהם פרי וכדילפינן במה מצינו, אלא דחילוקם כב' מינין הוא מדרבנן, דאילו מדאורייתא אין להם חיוב מצד שמם הפרטי אלא משם פרי וממילא אין בהו מניעה לעשר מזה ע"ז אבל מלבד זה הרי חזרו רבנו וחידשו חיוב תרו"מ אפילו על ירקות, ומה דרבנן תקון בהו חיוב מעשר הוא מצד שם מינין הפרטי דכעין דאורייתא תקון, ואף הפירות בכלל זה.

**תרו"מ בזה"ז משל עולי מצרים
על של עולי בבל**

הרב משה רוח

תנן במתני' תרומות פ"א מ"ה אין תורמין מהארץ על חו"ל או מחו"ל על הארץ ואם תרמו אין תרומתן תרומה ובפשוטו הכוונה כמו שפי' התו"ט דמירי במקומות שבחו"ל המחוייבים מתקנת נביאים וחכמים כמו בבל מצרים ועמון ומואב ומי"מ כלפי דאורייתא הוי מהחייב על הפטור או מהפטור על החיוב.

והקשו המשנה ראשונה והתורת זרעים דהא מדרבנן על דאורייתא תנן להדיא פ"ה דדמאי מ"י משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום ובדאורייתא על דרבנן תרומה ולא תאכל עד שיפירש עליה ממקום אחר ואמאי הכא תנן דאין תרומתו תרומה כלל והיא קושיא אלימתא.

ותי' התו"ז בתי' השני דתרומת חו"ל כלפי א"י חשובה פטורה לגמרי משום דיש בה קולות יותר משאר תרומה דרבנן וכ"כ בחדושי הגר"ח על הש"ס סימן ז' דהוא שתי סוגי חיובים ול"ש לתרום מזה על זה.

והנה בדרך אמונה פ"א ה"ח בבה"ל ד"ה מהיכן דן אם תורמין משל עולי מצרים על של עולי בבל בזה"ז והוכיח מהחזו"א (שביעית סימן ג' סק"ב) דלהשיטת דחייב במעשר אפשר לעשר מזה על זה.

אך הקשה ע"ז דהא החזו"א שם פסק דאין מעשרין מתרי דרבנן על חד דרבנן (ומקורו מב"י סימן ש"ל בשם מצאתי כתוב וכן בתשובת מימוני בסוף זרעים) וא"כ גם כאן הוי תרי דרבנן.

ותירץ שם בדרך אמונה ע"פ החזו"א בדמאי דלעשר על עציץ שא"נ בזה"ז ל"ח תרי דרבנן דאין כאן תרי פטורי אלא אינו נקוב אינו א"י ול"ש ביה לא נתקדשה עכ"ל דהיינו דא"י בזה"ז אינה קדושה מה"ת למצווה ועציץ שא"נ מעולם לא היה עליו קדושת א"י אלא חכמים חייבוהו וגם בזה"ז חכמים חייבו את כל א"י והוא בשניהם חסרון אחד שאינו קדוש מה"ת ומדרבנן קדשו אותן. ולפי"ז תי' דה"נ כבוש עולי מצרים אינו קדוש אף בזמן הבית ובזה"ז כל א"י אינה קדושה מה"ת לתרו"מ והוא חסרון אחד.

אמנם הקשה על זה דא"כ אמאי משמע סתימת המשנה והפוסקים דאין תורמין גם בזה"ז על פירות חו"ל מפירות הארץ וכן איפכא נימא גם בזה דמותר דהוי חד דרבנן על חד דרבנן. ועיין שם מה שתי' לחלק בין חו"ל למקומות שכבשו עו"מ.

אמנם למשנ"ת מרביתנו הגר"ח והתו"ז א"צ לחלק בזה כלל משום דדינא דאין מעשרין מפירות חו"ל על פירות הארץ אין זה משום דהוא דרבנן על דאורייתא אלא הוא סוג חיוב אחר לגמרי ולהכי גם בזה"ז דתרווייהו חשיבי חד דרבנן ג"כ אין תורמין וזה מוכח מהא דאין תרומתו תרומה כלל ולא אמרינן דיחזור ויתרום וע"כ דהוא סוג חיוב אחר לגמרי.

ולפי"ז יוצא דגם מעציץ שא"נ אין תורמין על פירות חו"ל וכן איפכא משום דחיוב חו"ל וסוריא הוא חיוב אחר לגמרי ויש קולות אחרים בתרומה עצמה ולכך אף בעציץ שא"נ הוא חד דרבנן בזמן הבית וחול"ל הוי ג"כ חד דרבנן אין תורמין מזה על זה.

ולהכי לא הקשה החזו"א בדינא דאין תורמין מפירות א"י על חו"ל דהא בזה"ז חשיבי תרווייהו חד דרבנן ואמאי אין תורמין ורק בדינא דעציץ שא"נ הקשה כן אמאי שייך דין זה בזה"ז ותי' שם מה שתי' והיינו משום דפשיטא ליה דחו"ל הוא חיוב אחר לגמרי.

ובענין תרו"מ מעולי מצרים על עולי בבל בזה"ז שמשמע מדברי החזו"א שאפשר וכמו שדייק שם בד"א צריכים לדון בזה משום ב' דברים. א. משום דינא דמתני' דמשל א"י על של חו"ל אין תרומתו תרומה ואולי גם כבוש עו"מ חשוב כחו"ל לענין זה. ב. משום תרי דרבנן על חד דרבנן בזה"ז.

ומשום הדין דתרומת חו"ל על א"י נראה דכיון דאין את הקולות דתרומת חו"ל בכבוש עו"מ א"כ הוא אותו סוג חיוב כמו בא"י ותורמין מזה על זה ומשום דינא דתרומה ויחזור ויתרום בדרבנן על דאורייתא וגם בזה"ז נימא דהוי תרי דרבנן ע"ז י"ל כמוש"כ שם בד"א דחשוב רק חד דרבנן עפ"י החזו"א.

(ויש להעיר קצת דעיקר הביאור דהגר"ח והתו"ז כתב כע"ז שם בד"א בבה"ל פ"ה ה"ב ד"ה אין תורמין בביאור תי' קמא דהר"י קרוקוס וצ"ע א"כ מה הקשה לשיטתו).

(ויש לדון גם להיפך אם אפשר לעשר מפירות שכבשו עולי מצרים על של חו"ל במקומות המחוייבים ובפשוטו משמע דמכל א"י אין תורמין על של חו"ל.)

ובסברא י"ל דתלוי במה שנתבאר דאי הטעם משום דרבנן על דאורייתא א"כ בזה תרווייהו הוי חד דרבנן ויוכל לעשר מזה על זה והוא חדוש גדול ואין משמע כן אמנם

למשנ"ת מהגר"ח והתו"ז הביאור דחו"ל הוא סוג חיוב אחר לגמרי משא"כ עו"מ הוא אותו סוג חיוב כמו א"י ולהכי ודאי דאין תורמין מזה על זה) 08208

**הפרשת תרומה
כשאין כוונה לאכול מהפירות**

דעד עתה היתה התרומה מעורבת עם שאר הפרי וכעת מצמצם אותה לחלק מבורר, וממילא השאר נותר ללא תרומה, והיינו חולין.

ואפשר ששתי הספיקות הנ"ל כרוכות זו בזו, לרמב"ן שבהפרשת תרומה יש מצווה גם בלי נתינה לכהן, הרי זה נובע מחמת שהתורה הטילה איסור מיוחד של טבל על הפירות, ובהפרשת תרומה יש חשיבות עצמית של התרת הטבל ויש כאן יצירת חלות חדשה. ואילו לרמב"ם שהעיקר זו הנתינה, וכל ההפרשה היא לצורך הנתינה, אין בהפרשה יצירה חדשה, אלא רק בירור התרומה המיועדת לכהן שהיתה לפני"כ מעורבת עם שאר הפירות.

« המשך מעמ' 1 »

חיוב תרו"מ בפירות שיצאו לחו"ל

בתרו"מ אפילו שהוציאם לחו"ל, אולם אם היתה דעתו מעיקרא בשעת מירוח לאוכלם בחו"ל פטורים הם מתרו"מ, והביא ראיה לדבריו מדברי מרן החתם סופר בשו"ת ח"ו סי' סג', שכתב דלא מיקרי "גמר מלאכה" אלא א"כ מירוח כדי לאוכלם בעצמו, אבל אם מירוח כדי למוכרם פטור, וה"ה לנידון דידן. וכ"פ בשו"ת ארץ טובה חיו"ד סי' נא' שבהיות והפירות נגמרה מלאכתם על דעת לשולחם לחו"ל, ובפרט פירות הדר כגון תפוזים, א"כ מעולם לא חל עליהם חיוב תרו"מ. וכ"פ בשו"ת ירושת הפליטה סוף סי' כא.

לע"נ מו"ר הגאון רבי מרדכי צמח ב"ר סלמאן אליהו זצוק"ל
נלב"ע כ"ה סיון ת.נ.צ.ב.ה.
ולהצלחת הר' אברהם בן הרב יצחק הלוי ברוחניות וגשמיות
לעבודת השי"ת אכיר

דרושים חברותות:

נושא	מקום	שעה	טלפון
אולן	כתובות מפעל הש"ס	נאות שמחה	054-8519102
	גמ' עדיף שבת	קמ"ח	053-3184337
	גמ' רש"י	אבי עזרי	052-7187251
אחיא"צ	גמ'	מודיעין	054-8462992
	דף היומי	היכל יצחק	052-7694564
	גמ'	פתוח	054-8593364
אח"צ	טוש"ע חזרה	בית תפילה	058-3241955
	גמ' נדרים/שבועות	פתוח	052-7122518
	קנין הלכה	פתוח	052-766995
אח"צ	קנין הלכה - שבת	זכרון מאיר	053-3141790
	דף היומי	פתוח	052-7638468
	קנין הלכה	פתוח	052-7665995
אח"צ	מעוניין בתשלום	פתוח	054-8456965
	גמ'	תחילת נתי"מ	050-4119613
	טהרות	קמ"ח	052-7120693

לקביעת חברותא התקשר עכשיו: 0533-15-46-95
והשאר הודעתך

**עקב החובות ההולכים וגדלים
בקשתנו מכל הכותבים והלומדים
בגליון עומקא דפרשה**

להרתם להמשך קיומו בתרומה קטנה חודשית
באמצעות הו"ק ב"נדרים פלוס"
במכשירים, בתפריט קופות נוספות
או ב"נדרים פון" 03-76-30-585 שלוחה 74 [ע"ד]

נושאי הגליונות הקרובים בס"ד

חוקת - האכלת בעלי חיים
בלק - נבואת בלעם
פנחס - ירושה

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' עד יום שלישי בערב
בדוא"ל: gal2@okmail.co.il
בכת"י, עד יום א' בתיבה שע"י אוצה"ס בית יוסף, בצירוף הוצ' הקלדה [10 ש' לעמוד]